

ad augmentandam miseriam damnatorum: & ita igni damnatorum ab initio preparato in inferno non est inconveniens si alter ignis addatur.

QUÆSTIO LXXV.

De resurrectione,

in tres articulos divisa.

Post hæc considerandum est de circumstantibus, & concomitantibus resurrectionem. Quorum prima consideratio est de ipsa resurrectione. Secunda de ejus causa. Tertia de ejus tempore, & modo. Quarta de ipsius termino à quo. Quinta de conditionibus resurrectionis.

Circa primum queruntur tria.

Primo, utrum resurrectio corporum sit futura.

Secundo, utrum sit omnium generaliter.

Tercio, utrum sit naturalis, vel miraculosa.

ARTICULUS I. 329

Utrum corporum resurrectio sit futura.

Th. IV. dist. XLIII. quest. un. art. 1. quest. 1. & seq.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod resurrectionem non sit futura. Job XIV. 12. Homo, cum dormierit, non resurget, donec atteratur cælum. Sed cælum nunquam atteretur: quia terra, de qua minus videtur, in æternum stat, ut patet Eccle. I. 4. Ergo homo mortuus nunquam resurget.

Præterea. Dominus Matt. XXI. 32. probat resurrectionem per auctoritatem illam: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob: quia non est Deus mortuorum, sed viventium. Sed constat quod quando verba illa dicebantur, Abraham, Isaac, & Jacob non vivebant corpore, sed solum anima. Ergo resurrectio non erit corporum, sed solum animarum.

Præterea. Apostolus I. Corinth. XV. videtur probare resurrectionem ex remuneratione laborum quos in hac vita sustinent sancti; qui si in hac vita tantum confidentes essent, miserabiliores essent omnibus hominibus. Sed sufficiens remuneratio omnium laborum hominis potest esse in anima tantum: non enim oportet quod instrumentum simul cum operante remuneretur. Corpus autem instrumentum animæ est: unde etiam in purgatorio, ubi animæ puniuntur pro his que gesserunt in corpore, anima sine corpore puniuntur. Ergo non oportet ponere resurrectionem corporum; sed sufficit po-

nerè resurrectionem animarum, quæ est dum transferuntur de morte culpæ, & miseræ in vitam gratiæ, & gloriæ.

Præterea. Ultimam rei esse perfectissimum in re, quia per illud attingit finem suum. Sed perfectissimus status animæ est ut sit à corpore separata, quia in hoc statu confortior est Deo, & Angelis, & magis pura, quasi separata ab omni extranea natura. Ergo separatio à corpore est ultimam status ejus: & ita ex hoc statu non redit ad corpus, sicut nec ex viro sic puer.

Præterea. Mors corporalis in penam homini est inducitur pro prima pravacatione, ut patet Gen. III. sicut & mors spiritualis, quæ est separatio animæ à Deo, est inflicta homini pro peccato mortali. Sed de morte spirituali nunquam redit homo ad vitam post sententiam damnationis acceptam. Ergo nec de morte corporali ad vitam corporalem erit regressus: & sic resurrectio non erit.

Sed contra est quod dicitur Job XIX. 25. Scio quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum, & rursus circumdabor pelle mea. Ergo resurrectio corporum erit.

Præterea. Donum Christi est majus quam peccatum Adæ, ut patet Rom. V. Sed mors per peccatum introducta est: quia si peccatum non fuisset, mors nulla esset. Ergo per donum Christi à morte homo reparabitur ad vitam.

Membra debent esse capiti conformia. Sed caput nostrum vivit, & in æternum vivet in corpore, & anima: quia Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, ut patet Rom. VI. 9. Ergo & homines, qui sunt ejus membra, vivent in corpore, & anima: & sic oportet carnis resurrectionem esse.

Respondeo dicendum, quod secundum diversas sententias de ultimo fine hominis diversæ sententiæ ponuntur: vel negantium resurrectionem. Ultimus enim finis hominis quem naturaliter omnes homines desiderant, est beatitudo: ad quam quidem hominem posse pertingere in hac vita, quidam posuerunt: unde non cogebantur ponere aliam vitam post istam, in qua homo ultimam suam perfectionem consequeretur; & sic resurrectionem negabant. Sed hanc opinionem satis probabiliter excludit varietas fortunæ, & infirmitas humani corporis, scientiæ, & virtutis imperfectio, & instabilitas; quibus omnibus beatitudinis perfectio impeditur, ut Augustinus prosequitur in fine de civ. Dei (& Lib. XIX. cap. I. II.).

Et ideo alii posuerunt, aliam vitam esse post hanc, in qua homo tantum secundum animam vivebat post mortem: & hanc vitam ponebant sufficere ad naturale desiderium implementum de beatitudine consequenda. Unde Por-

phy-

phyrius dicebat, ut Augustinus dicit ult. de civit. Dei (cap. XXVI.). Ut beata sit anima, omne corpus fugiendum est. Unde tales resurrectionem non ponebant.

Hujus autem opinionis apud diversos diversa erant falsa fundamenta. Quidam enim hæretici posuerunt, omnia corporalia esse à malo principio, spiritualia vero à bono: & secundum hoc oportebat quod anima summe perfecta non esset, nisi à corpore separata, per quod à suo principio distrahitur, cujus participatio ipsam beatam facit. Et ideo omnes hæreticorum sectæ, quæ ponunt à diabolo corporalia esse creata, vel formata, negant corporum resurrectionem. Hujus autem fundamenti falsitas in princip. II. Lib. ostensa est (dist. I. quest. I. art. 3.). Quidam vero posuerunt, totam hominis naturam in anima consistere; ita ut anima corpore uteretur, sicut instrumento, aut sicut nauta navi: unde secundum opinionem hanc sequitur quod sola anima beatificata, homo naturali desiderio beatitudinis non frustraretur: & sic non oportet ponere resurrectionem. Sed hoc fundamentum sufficienter Philosophus in II. de Anima (4. princ. Lib.) destruit, offendens animam corpori, sicut formam materiæ, uniri. Et sic patet quod si in hac vita homo non potest esse beatus, est necesse resurrectionem ponere.

Ad primum ergo dicendum, quod cælum nunquam atteretur quantum ad substantiam, sed quantum ad effectum virtutis, per quam movet ad generationem, & corruptionem inferiorum; ratione cujus dicit Apostolus I. Corinth. VII. 31. Præterit figura hujus mundi.

Ad secundum dicendum, quod anima Abraham non est, proprie loquendo; ipse Abraham, sed est pars ejus; & sic de aliis. Unde vita animæ Abraham non sufficeret ad hoc quod Abraham sit vivens, vel quod Deus Abraham sit Deus viventis; sed exigitur vita totius conjuncti, scilicet animæ, & corporis: quæ quidem vita, quamvis non esset actu, quando verba proponebantur, erat tamen in ordine utriusque partis ad resurrectionem. Unde Dominus per verba illa subtilissime, & efficaciter resurrectionem probat.

Ad tertium dicendum, quod anima non comparatur ad corpus solum ut operans ad instrumentum; quo operatur, sed etiam ut forma ad materiam. Unde operatio est conjuncti, & non tantum animæ, ut patet per Philosophum in I. de Anima (tex. 64. & 66.). Et quia operanti debetur operis merces, oportet quod ipse homo, compositus ex anima & corpore, operis sui mercedem accipiat. Venialia autem sicut dicuntur peccata, quasi

dispositiones ad peccandum, non quod simpliciter habeant & perfecte rationem peccati; ita poena quæ eis redditur in purgatorio, non est simpliciter retributio, sed magis purgatio quædam, quæ seorsum fit in corpore per mortem, & incinerationem, & in anima per purgatorii ignem.

Ad quartum dicendum, quod ceteris paribus, perfectior est status animæ in corpore quam extra corpus: quia est pars totius compositi; & omnis pars integralis (a) materialis est respectu totius. Et quamvis sit Deo conformior secundum quid, non tamen simpliciter. Tunc enim, simpliciter loquendo, est aliquid maxime Deo conforme, quando habet quicquid conditio suæ naturæ requirit, quia perfectionem divinam tunc maxime imitatur. Unde cor animalis magis est Deo conforme in mobili, quando movetur, quam quando quiescit: quia perfectio cordis est in moveri, & ejus quies est ejus destructio.

Ad quintum dicendum, quod mors corporalis est introducta per peccatum Adæ, quod est morte Christi deletum, unde poena illa non manet in æternum; sed peccatum mortale, quod mortem æternam per impenitentiam inducit, ultra non expiatur: & ideo mors illa æterna erit.

ARTICULUS II. 330

Utrum resurrectio sit omnium generaliter.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod resurrectio non erit omnium generaliter. In Pl. enim I. 6. dicitur: Non resurgent impij in judicio. Sed resurrectio non erit hominum nisi tempore judicii universalis. Ergo impij nullo modo resurgent.

Præterea. Dan. XII. 2. dicitur: Multi de his qui dormierint in terræ pulvere, evigilabunt. Sed hæc locutio quamdam articulationem importat. Ergo non omnes resurgent.

Præterea. Per resurrectionem homines conformantur Christo resurgenti: unde I. Corinth. XV. concludit Apostolus, quod si Christus resurrexit, & non resurgimus. Sed illi soli debent Christo resurgenti conformari qui imaginem ipsius portaverunt; quod solum bonorum est. Ergo ipsi soli resurgent.

Præterea. Poena non dimittitur nisi ablata culpa. Sed mors corporalis est poena peccati originalis. Ergo cum non omnibus sit dimissum originale peccatum, non omnes resurgent.

Præterea. Sicut per gratiam Christi renascimur, ita per ejus gratiam resurgemus. Sed illi qui in maternis uteris moriuntur, numquam

(a) Ita passim. Al. deest. materialis.

quam poterunt renasci. Ergo nec resurgere poterunt: & sic non omnes resurgent.

Sed contra est quod dicitur Joan. v. 28. *Omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filii Dei; & qui audierint vivunt.* Ergo omnes mortui resurgent.

Præterea. I. Corinth. xv. 51. dicitur: *Omnes quidem resurgetur.*

Præterea. Resurrectio ad hoc necessaria est ut resurgentes recipiant pro meritis poenam, vel præmium. Sed omnibus debetur vel poena, vel præmium, vel pro merito proprio, sicut adultis vel pro merito alieno, sicut parvulis. Ergo omnes resurgent.

Respondeo dicendum, quod ea quorum ratio fimitur ex natura speciei, oportet similiter inveniri in omnibus que sunt ejusdem speciei. Talis autem est resurrectio. Hec enim est ejus ratio: ut ex dictis patet (art. præc.) quod anima in perfectione ultimæ speciei humanæ esse non potest à corpore separata: unde nulla anima in perpetuum remanebit à corpore separata. Et ideo necesse est, sicut unum, ita & omnes resurgere.

Ad primum ergo dicendum, quod loquitur de spirituali resurrectione, qua impij non resurgent in judicio discussionis conscientie, ut Glossa (interl. & ord. Aug.) exponit. Vel loquitur de impijs qui sunt omnino infideles, qui non resurgent, ut judicentur: jam enim judicati sunt.

Ad secundum dicendum, quod Augustinus (Lib. XX. de civit. Dei cap. xxiii. in fi.) exponit multi, id est omnes: & hic modus loquendi frequenter invenitur in sacra Scriptura.

Vel particulatio potest intelligi quantum ad pueros damnatos in limbo: qui quamvis resurgent, non proprie dicuntur evigilare; cum nec sensum poenæ, nec gloriæ habituri sint: vigilia enim est solutio sensus.

Ad tertium dicendum, quod omnes tam boni, quam mali conformantur Christo, vivendo in ista vita, in his que ad naturam speciei pertinent, non autem in his que pertinent ad gratiam. Et ideo omnes ei conformabuntur in reparatione vite naturalis, non autem in similitudine gloriæ, sed soli boni.

Ad quartum dicendum, quod mortem, que est poena originalis peccati, qui in originali decesserunt, exsolventur moriendo: unde non obstante originali culpa, possunt à morte resurgere: poena enim originalis peccati magis est moti quam morte detinetur.

Ad quintum dicendum, quod renascimur per gratiam Christi nobis datam, sed resurgimus per gratiam Christi, qua factum est ut naturam nostram susciperet, quia ex hoc ei in-

(a) Ita communiter Nicolai actus.

naturalibus conformamur. Unde illi qui in maternis uteris decedunt, quamvis renati non fuerint per susceptionem gratiæ, tamen resurgent propter conformitatem naturæ ad ipsam, quam consecuti sunt ad perfectionem humanæ speciei pertinentes.

ARTICULUS III. 331

Utrum resurrectio sit naturalis.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod resurrectio sit naturalis. Quia, sicut dicit Damascenus in III. Lib. (orth. Fid. cap. xiv. ante med.) quod communiter in omnibus conspiciatur, illud naturam characterizat in bis, que sub ipsa sunt, individuis. Sed resurrectio communiter in omnibus invenitur. Ergo est naturalis.

2. Præterea, Gregorius dicit XIV. Moral. (cap. xxviii. cir. med.) *Qui resurrectionis fidem ex obedientia non tenent, certe hanc ex ratione tenere debuerant. Quid enim quotidie mundus in elementis suis, nisi resurrectionem nostram imitatur?* Et ponit exemplum de luce, que quasi moriendo oculis subicitur, & rursus quasi resurgendo revocatur: & de arbutis, que viriditatem amittunt, & rursus quasi resurgunt reparantur, & de feminibus, que putrescentia moriuntur, & rursus germinando quodammodo resurgunt: quod etiam exemplum Apostolus ponit I. Corinth. xv. Sed nihil potest ex naturalibus operibus ratione cognosci nisi naturale. Ergo resurrectio erit naturalis.

3. Præterea. Illa que sunt præter naturam, non multo tempore manent, quia sunt quasi violenta. Sed vite que per resurrectionem reparabitur, in æternum manebit. Ergo resurrectio erit naturalis.

4. Præterea. Illud ad quod tota nature expectatio intendit, maxime videtur esse naturale. Sed resurrectio, & glorificatio sanctorum est hujusmodi, ut patet Rom. viii. Ergo resurrectio erit naturalis.

5. Præterea. Resurrectio est motus quidam ad perpetuam conjunctionem anime & corporis. Sed motus est naturalis qui terminatur ad quietem naturalem, ut patet V. Physic. (tex. 59.) Perpetua autem conjunctio anime & corporis erit naturalis: quia cum anima sit proprius (a) motor corporis, habet sibi corpus proportionativum; & ita in perpetuum est similiter vivificabile ab ipsa, sicut ipsa in perpetuum vivit. Ergo resurrectio erit naturalis.

Sed contra. A privatione, in habitum non fit regressus secundum naturam. Sed mors est pri-

privatio vite: Ergo resurrectio, per quam est reditus de morte ad vitam, non est naturalis.

Præterea. Ea que sunt unius speciei, unum habent determinatum modum originis: unde animalia que generantur ex putrefactione, & ex semine, numquam sunt ejusdem speciei, ut dicit Commentator in VIII. Physic. (comment. xi. vi.) Sed naturalis modus quo homo oritur, est generatio ejus ex simili in specie: quod non est in resurrectione. Ergo non erit naturalis.

Respondeo dicendum, quod motus, sive actio aliqua se habet ad naturam tripliciter. Est enim aliquis motus, sive actio, cujus natura nec est principium, nec terminus: & talis motus quandoque est à principio supra naturam, ut patet de glorificatione corporis; quandoque autem à principio alio quocumque, sicut patet de motu violento lapidis sursum, qui terminatur ad quietem violentam. Est etiam aliquis motus cujus principium, & terminus est natura, ut patet in motu lapidis deorsum. Est & aliquis alius motus: cujus terminus est natura, sed non principium; sed quandoque aliquid supra naturam, sicut patet in illuminatione cæci, quia visus naturalis est, sed illuminationis principium est supra naturam; quandoque autem aliquid aliud, ut patet in acceleratione florum, vel fructuum per artificium, facta. Quod autem principium sit natura, & terminus, esse non potest: quia principia naturalia sunt ad determinatos effectus definita, ultra quos se extendere non possunt. Operatio ergo, vel motus primo modo se habens ad naturam, nullo modo potest esse naturalis; sed vel est miraculosa, si sit à principio supra naturam, vel violenta, si sit ab alio quocumque principio. Operatio autem, vel motus secundo modo se habens ad naturam, est simpliciter naturalis. Sed operatio, que tertio modo se habet ad naturam, non potest dici simpliciter naturalis, sed secundum quid, in quantum scilicet perducit ad id quod secundum naturam est; sed vel dicitur miraculosa vel artificialis, aut violenta. Naturale enim proprie dicitur quod secundum naturam est. Secundum autem naturam esse dicitur habens naturam, & que consequuntur naturam; ut patet in II. Physic. (tex. 4. & 5.) Unde motus, simpliciter loquendo, non potest dici naturalis, nisi ejus principium sit natura. Resurrectionis autem principium natura esse non potest; quamvis ad vitam naturæ resurrectio terminetur. Natura enim est principium motus in eo in quo est: vel activum, ut patet in motu levium, & gravium, & alterationibus naturalibus animalium; vel passivum, ut patet in generatione simplicium corporum. Passivum autem principium naturalis generationis est

potentia passiva naturalis, que semper habet aliquam potentiam activam sibi respondentem in natura, ut dicitur IX. Metaphysic. (tex. 10.) Nec differt quantum ad hoc, sive respondeat passivo principio activum principium in natura respectu ultimæ perfectionis, scilicet formæ; sive respectu dispositionis, que est necessitas ad formam ultimam, sicut est in generatione hominis secundum positionem fidei, vel etiam de omnibus aliis secundum opinionem Platonis, & Avicennæ. Nullum autem principium activum resurrectionis est in natura neque respectu conjunctionis anime ad corpus, nec respectu dispositionis, que est necessitas ad talem conjunctionem: quia talis dispositio non potest à natura induci nisi determinato modo per viam generationis ex semine. Unde est ponatur esse aliqua potentia passiva ex parte corporis, seu etiam inclinatio quæcumque ad animæ conjunctionem, non est talis quod sufficiat ad rationem motus naturalis. Unde resurrectio, simpliciter loquendo, est miraculosa, non naturalis, nisi secundum quid, ut ex dictis patet.

Ad primum ergo dicendum, quod Damascenus loquitur de illis que inventuntur in omnibus individuis ex principijs naturæ causata. Non enim si divina operatione omnes homines dealbarentur, vel in uno loco congregarentur, sicut tempore diluvij factum est, propter hoc albedo esset proprietas naturalis hominis, vel esse in tali loco.

Ad secundum dicendum, quod ex rebus naturalibus non cognoscitur aliquid non naturale ratione demonstrante; sed ratione persuadente potest cognosci aliquid supra naturam: quia eorum que supra naturam sunt, ea que sunt in natura, aliquam similitudinem repræsentant; sicut unio anime, & corporis repræsentat anime unionem ad Deum per gloriam fructuonis, ut Magister dicit (II. diu. 11.) Et simili modo exempla que Apostolus, & Gregorius inducunt, fidei resurrectionis per se ad invicem inducuntur.

Ad tertium dicendum, quod illa ratio procedit de operatione illa que terminatur ad id quod non est præ naturam, sed natura contrarium. Hoc autem non est in resurrectione: & ideo non est ad propositum.

Ad quartum dicendum, quod tota operatio natura est sub operatione divina, sicut operatio inferioris artis sub operatione superioris. Unde sicut omnis operatio inferioris artis expectat aliquem finem, ad quem non pervenit nisi operatione artis superioris inducentis formam, vel utentis artificio facto; ita ad ultimum finem, ad quem tota expectatio nature intendit, non potest perveniri operatione nature: & propter hoc consecutio ejus non est naturalis.

Ad

Ad quintum dicendum, quod quamvis non possit esse motus naturalis qui terminatur ad quietem violentam, tamen potest esse motus non naturalis qui terminatur ad quietem naturalem, ut ex dictis patet (in cor. art.)

QUESTIO LXXVI.

De causa resurrectionis, in tres articulos divisa.

Deinde considerandum est de causa nostrae resurrectionis. Circa quod tria quaeruntur. Primo, utrum resurrectio Christi sit causa nostrae resurrectionis.

Secundo, utrum vox tubae.

Tertio, utrum Angeli.

ARTICULUS I.

Utrum Christi resurrectio sit causa nostrae resurrectionis.

S. Thom. IV. dist. XLIII. quest. unica. art. 2. In 2o modo arguitur. 1o. seg.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod Christi resurrectio non sit causa nostrae resurrectionis. Posita enim causa, ponitur effectus. Sed posita resurrectione Christi, non est secuta statim resurrectio aliorum mortuorum. Ergo resurrectio eius non est causa nostrae resurrectionis.

2o. Praeterea. Effectus non potest esse, nisi causa praecesserit. Sed resurrectio mortuorum esset, etiam si Christus non resurrexisset: erat enim alius modus possibilis Deo ut hominem liberaret. Ergo resurrectio Christi non est causa nostrae resurrectionis.

3o. Praeterea. Idem est factivum unius in tota una specie. Sed resurrectio erit omnibus hominibus communis. Cum ergo resurrectio Christi non sit causa sui ipsius, non est causa aliorum resurrectionis.

4o. Praeterea. In effectu relinquatur aliquid de similitudine causae. Sed resurrectio, ad minus quorundam, scilicet malorum, non habet aliquid simile resurrectioni Christi. Ergo resurrectio illorum non erit causa resurrectio Christi.

Sed contra. Illud quod est spiritum in qualibet genere, est causa eorum quae sunt post, ut patet in II. Metaph. (text. 4.) Sed Christus ratione suae resurrectionis corporalis dicitur primitivus dormientium, I. Corinth. xv. & primogenitus mortuorum. Apocal. 1. Ergo eius resurrectio est causa resurrectionis aliorum.

Praeterea. Resurrectio Christi magis con-

venit cum nostra resurrectione corporali quam cum resurrectione spiritali, quae est per justificationem. Sed resurrectio Christi est causa justificationis nostrae, ut patet Rom. 1v. 25. ubi dicitur, quod resurrexit propter justificationem nostram. Ergo resurrectio Christi est causa nostrae resurrectionis corporalis.

Respondeo dicendum, quod Christus ratione humanae naturae dicitur Dei, & hominum mediator. Unde divina dona a Deo in homines mediante Christi humanitate proveniunt. Sicut autem a morte spiritali liberari non possumus nisi per donum gratiae divinitus datum; ita nec a morte corporali nisi per resurrectionem divinae virtute factam. Et ideo sicut Christus secundum humanam naturam primitias gratiae suscepit divinitus; & eius gratia est causa nostrae gratiae, quia de plenitudine eius nos omnes accipimus gratiam pro gratia, Joannis 1. 16. ita in Christo inchoata est resurrectio; & eius resurrectio causa est nostrae resurrectionis. Et sic Christus, in quantum est Deus, est prima causa nostrae resurrectionis quasi aequivoce; sed in quantum est Deus, & homo resurgens est causa proxima, & quasi univoca nostrae resurrectionis. Causa autem univoca agens producit effectum in similitudinem formae suae. Unde non solum est causa efficiens, sed exemplaris respectu illius effectus. Hoc autem contingit dupliciter. Quandoque enim ipsa forma, per quam attenditur similitudo agentis ad effectum, est directum principium actionis, quae producit ille effectus, sicut calor in igne calcificante: quandoque autem illius actionis quae producit effectus, non est principium primo & per se ipsa forma, secundum quam attenditur similitudo, sed principia illius formae; sicut si homo albus generet hominem album, ipsa albedo generantis non est principium activae generationis; & tamen albedo generantis dicitur causa albedinis generati, quia principia albedinis in generante sunt principia generativae albedinis in generato. Et per hunc modum resurrectio Christi est causa nostrae resurrectionis: quia illud idem quod fecit resurrectionem Christi, quae est causa efficiens univoca nostrae resurrectionis, ad nostram resurrectionem agit, scilicet virtus Divinitatis ipsius Christi, quae sibi, & Patri communis est. Unde dicitur Rom. 11. 11. Qui suscitavit Jesum Christum a mortuis, vivificabit & mortalia corpora vestra. Sed ipsa resurrectio Christi virtute Divinitatis adiungit est causa quasi instrumentalis resurrectionis nostrae. Operationes enim divinae agebantur mediante carne Christi, quasi quodam organo; sicut ponit exemplum Damascenus in III. Libro (orth. Fid. cap. xv. a med.) de tactu corporali, quo mundavit leprosum Matth. 11. 11.

Ad

ARTICULUS II.

Utrum vox tubae sit causa nostrae resurrectionis.

Ad primum ergo dicendum, quod causa sufficiens statim producit effectum suum ad quem immediate ordinatur, non autem effectum ad quem ordinatur mediante alio, quantumcumque sit sufficiens; sicut calor, quantumcumque sit intensus, non statim in primo instanti causat calorem; sed statim incipit movere ad calorem, quia calor est effectus eius mediante motu. Resurrectio autem Christi dicitur causa nostrae resurrectionis, non quia ipsa agat (a) immediate resurrectionem nostram, sed mediante principio suo, scilicet divina virtute, quae nostram resurrectionem faciet ad similitudinem resurrectionis Christi. Virtus autem divina operatur mediante voluntate, quae est propinquissima effectui. Unde non oportet quod statim resurrectione Christi facta, nostra resurrectio sit secuta, sed tunc sequatur quando voluntas Dei ordinavit.

Ad secundum dicendum, quod virtus divina non alligatur aliquibus causis secundis, quin effectus illarum possit immediate, vel aliis causis mediatis producere: sicut posset generationem corporum inferiorum causare, etiam motu caeli non existente; & tamen secundum ordinem quem in rebus statuit, motus caeli est causa generationis inferiorum corporum. Similiter etiam secundum ordinem quem rebus humanis divina providentia praefixit, resurrectio Christi est causa nostrae resurrectionis. Potuit tamen alium ordinem praerigere: & tunc esset alia causa nostrae resurrectionis, qualem Deus ordinasset.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit quando omnia quae sunt in una specie, habent eundem ordinem ad causam primam illius effectus, qui est inducendus in totam illam speciem. Sic autem non est in proposito: quia humanitas Christi propinquior est Divinitati, cuius virtus est prima causa resurrectionis, quam humanitas aliorum. Unde resurrectio Christi causatur a Divinitate immediate: sed resurrectio aliorum mediante Christo homine resurgente.

Ad quartum dicendum, quod resurrectio omnium hominum habebit aliquid de similitudine resurrectionis Christi, scilicet quantum ad illud quod perinet ad vitam naturae; secundum quam omnes Christo fuerunt conformes: & ideo omnes resurgent in vitam immortalem. Sed in sanctis, qui fuerunt Christo conformes per gratiam, erit conformitas quantum ad ea quae sunt gloriae.

S. Th. Op. Tom. VI.

(a) Al. desit immediate.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod vox tubae non sit causa nostrae resurrectionis. Dicit enim Damascenus (Lib. IV. orth. Fid. in fin.) Crede resurrectionem futuram divina voluntate, virtute, & nutu. Ergo cum haec sint sufficiens causa resurrectionis nostrae, non oportet ponere causam eius vocem tubae.

2o. Praeterea. Frustra vox emittitur ad eum qui audire non potest. Sed mortui non habebunt auditum. Ergo non est conveniens quod vox aliqua formetur ad eos resuscitandum.

3o. Praeterea. Si vox aliqua sit causa resurrectionis, hoc non erit nisi sit per virtutem voci divinitus datam: unde super illud Psalm. LXXVII. Dicit voci suae vocem virtutis, dicit Glossa (ord. Calsiod.) resuscitandi corpora. Sed ex quo potentia data est alicui, quamvis miraculose detur, tamen actus qui sequitur, est naturalis; sicut patet in caeco nato miraculose illuminato, qui postea naturaliter videt. Ergo si vox aliqua esset causa resurrectionis, resurrectio esset naturalis: quod falsum est.

Sed contra est quod dicitur I. Thessal. 1v. 15. Ipse Dominus... in tuba Dei descendet de caelo; & mortui, qui in Christo sunt, resurgent.

Praeterea. Joanni v. 28. dicitur, quod qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei, & qui audierint, vivent. Haec autem vox dicitur tuba, ut in littera patet (IV. dist. XLIII.). Ergo &c.

Respondeo dicendum, quod causam, & effectum oportet aliquo modo conjungi: quia movens, & motum, faciens, & factum sunt simul, ut patet in VIII. Physic. (text. 10. & seq.) Christus autem resurgens est causa univoca nostrae resurrectionis. Unde oportet quod in resurrectione corporum communi aliquo signo corporali dato, Christus resurrectionem operetur: quod quidem signum, ut quidam dicunt, erit ad litteram vox Christi resurrectionem imperantis, sicut imperavit mari, & cessavit tempestas, Matth. 11. 11. Quidam vero dicunt, quod hoc signum nihil aliud erit quam ipsa representatio evidens Filii Dei in mundo: de qua dicitur Matth. 24. 27. Sicut fulgur exiit ab Oriente, & paret usque in Occidentem, ita erit, & adventus Filii hominis: & innitatur auctoritati Gregorii dicentis, quod tubam sonare, nihil aliud est quam hunc mundo, ut iudicem, Filium demonstrare. Et secundum hoc ipsa apparitio Filii Dei vox eius dicitur, quia ei apparenti obediit tota natura ad corporum humanorum

Oo

repa-

reparationem, sicut imperanti. Unde in iussu venire dicitur I. Thessal. iv. Et sic ejus apparitio, in quantum habet vim cujusdam imperii, vox ejus dicitur: & hæc vox, quæcumque sit, quandoque dicitur clamor, quasi præconis ad iudicium citantis: quandoque autem dicitur sonus tubæ, vel propter evidentiam, ut in littera dicitur (IV. dist. xl. i. i.) vel propter convenientiam ad usum tubæ qui erat in veteri Testamento: tuba enim congregabantur ad concilium, commovebantur ad prælium, & vocabantur ad festum. Resurgentes autem congregabuntur ad concilium iudicii, & ad prælium, quo orbis terrarum pugnabit contra insensatos (Sap. v. 21.) & ad festum æternæ solemnitatis.

Ad primum ergo dicendum, quod Damascenus in verbis illis circa materialem causam resurrectionis tria tangit, scilicet voluntatem divinam, quæ imperat, virtutem quæ exequitur, & facilitatem exequendi, in hoc quod naturam adiunxit, ad similitudinem eorum quæ in nobis sunt: illud enim valde facile est nobis facere, quod statim ad dictum nostrum fit, sed multo major apparet facilitas, si ante verbum prolatum, ad primum signum voluntatis (quod natus dicitur) statim executio nostræ voluntatis per ministros fiat: & talis natus est quædam cauta prædictæ executionis, in quantum per ipsum inducuntur alii ad nostram voluntatem explendam. Natus autem divinus, quo fit resurrectio, nihil aliud est quam signum ab ipso datum, cui tota natura obediet ad resurrectionem mortuorum: & hoc signum idem est quod vox tubæ, ut ex dictis patet (in corp. art.)

Ad secundum dicendum, quod sicut forme sacramentorum habent virtutem sanctificandi, non ex hoc quod audiuntur, sed ex hoc quod profertur: ita illa vox, quicquid sit, habebit efficaciam instrumentalem ad resuscitandum, non ex hoc quod sentitur, sed ex hoc quod profertur: sicut etiam vox ex ipsa impulsionem aeris excitat dormientem, solvendo organum sentiendi, non ex hoc quod cognoscatur: quia iudicium de voce veniente ad aures sequitur excitationem, & non est causa ejus.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procederet, si virtus illi voci data esset ens perfectum in natura: quia tunc quod ex ea procederet, virtutem jam naturalem factam principium haberet: non est autem talis virtus illa, sed qualis supra dicta est esse in formis sacramentorum (IV. dist. i. quæst. 1. art. 4. & III. P. quæst. lxxi. art. 1. & 4.)

ARTICULUS III. 334

Utrum ad resurrectionem Angelorum operabuntur.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod nullo modo ad resurrectionem Angelorum operabuntur. Quia majoris virtutis est ostensiva resurrectio mortuorum quam generatio hominum. Sed quando generantur homines, anima non infunditur corpori mediantibus Angelis. Ergo nec resurrectio, quæ est iterata conjunctio animæ & corporis, fiet ministerio Angelorum.

2. Præterea. Si ad aliquos Angelos hoc ministerium pertinet, maxime videtur pertinere ad Virtutes, quarum est miracula facere. Sed eis non adscribitur, sed Archangelis, ut patet in littera (IV. dist. xl. i. i.) Ergo resurrectio non fiet ministerio Angelorum.

Sed contra est, quod dicitur I. Thessal. iv. 15. quod Dominus in voce Archangelorum descendet de celo, & mortui resurgent. Ergo resurrectio mortuorum ministerio angelico complebitur.

Respondeo dicendum, quod, sicut Augustinus dicit in III. de Trinitate (cap. iv. ante med.) Sicut corpora crassiora, & inferiora per subtiliora, & potentiora ordine quodam reguntur, ita omnia corpora reguntur à Deo per spiritum viam rationalem. Et hoc etiam Gregorius IV. Dialogo (cap. v.) tangit. Unde in omnibus que corporaliter à Deo sunt, utitur Deus ministerio Angelorum. In resurrectione autem est aliquid ad transmutationem corporum pertinetis; scilicet collectio cinerum, & eorum præparatio ad reparationem humani corporis. Unde quantum ad hoc in resurrectione utetur Deus ministerio Angelorum. Sed anima, sicut immediate à Deo creata est, ita immediate à Deo corpori iterato unietur sine aliqua operatione Angelorum: similiter etiam gloriam corporis ipse faciet absque ministerio Angelorum, sicut & animam immediate glorificat. Et istud Angelorum ministerium dicitur vox secundum unam expositionem quæ tangitur in littera (IV. dist. xl. i. i.)

Ad primum ergo patet solutio ex dictis (in corp.)

Ad secundum dicendum, quod ministerium istud erit principaliter unius Archangeli, scilicet Michaelis, qui est princeps Beelzebub, sicut fuit synagoga, sicut dicitur Dan. x. qui tamen ager ex influenza Virtutum, & aliorum superiorum Ordinum: unde quod ipse faciet, superiores Ordines quodammodo facient. Similiter inferiores Angeli cooperabuntur ei circa resurrectionem singulorum, quorum custodia deputati fuerunt: & sic vox illa poterit dici unus, & plurium Angelorum.

QUÆST.

QUÆSTIO LXXVII.

De tempore, & modo resurrectionis,

in quatuor articulis divisæ.

Deinde considerandum est de tempore, & modo resurrectionis.

Circa quod quærentur quatuor.

Primo, utrum tempus resurrectionis oporteat differri usque ad finem mundi.

Secundo, utrum tempus illud sit occultum.

Tertio, utrum resurrectio fiet noctis tempore.

Quarto, utrum fiet subito.

ARTICULUS I. 335

Utrum tempus nostre resurrectionis differri debeat usque ad finem mundi.

8. Thom. IV. dist. xl. i. i. quæst. unic. art. 3. quæst. 1. & seq.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod tempus resurrectionis non oporteat differri usque ad finem mundi, ut omnes simul resurgant.

Major est enim convenientia capitis ad membra quam membrorum ad invicem, sicut causæ ad effectus, quam effectuum ad invicem. Sed Christus, qui est caput nostrum, non distulit resurrectionem suam usque ad finem mundi, ut simul cum omnibus resurgeret. Ergo non oportet quod priorum sanctorum resurrectio usque ad finem mundi differatur, ut simul cum aliis resurgant.

2. Præterea. Resurrectio capitis est causa resurrectionis membrorum. Sed resurrectio quorundam membrorum nobilium propter vicinitatem ad caput non est dilata usque ad finem mundi, sed statim resurrectionem Christi secuta est, sicut pie creditur de B. Virgine, & Joanne Evangelista. Ergo & aliorum resurrectio tanto propinquior erit resurrectioni Christi, quanto per gratiam, & meritum magis ei fuerint conformes.

3. Præterea. Status novi Testamenti est perfectior, & expressius portat imaginem Christi quam status veteris Testamenti. Sed quidam patres veteris Testamenti, Christo resurgente, resurrexerunt; sicut dicitur Math. xxv. 1. 52. quod multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Ergo videtur quod nec Sanctorum novi Testamenti resurrectio differri debeat usque ad finem mundi, ut fiat omnium simul.

4. Præterea. Post finem mundi non erit aliquis annorum numerus. Sed post resurrectio-

nem mortuorum adhuc computentur mulei anni usque ad resurrectionem aliorum; ut patet Apoc. xx. 4. dicitur enim ibi: *Veli animas decollatorum propter testimonium Iesu, & propter verbum Dei: & infra: & vixerunt, & regnaverunt cum Christo mille annis; & ceteri mortuorum non vixerunt, donec consummatus mille anni.* Ergo resurrectio omnium non differret usque ad finem mundi, ut sit omnium simul.

Sed contra est quod Job xv. 12. dicitur *Homo, cum dormierit, non resurget; donec attulerit calum, non revegetabit, nec surgent de somno suo: & loquitur de somno mortis.* Ergo usque ad finem mundi, quando calum attulerit, resurrectio hominum differretur.

Præterea. Heb. xi. 39. dicitur: *Hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt reprobamissionem (id est plenam animæ, & corporis beatitudinem) Deo melius aliquid pro nobis providente, ne sine nobis consummaretur, id est perficeretur:* Glossa (interl.), ut in communi; gaudio omnium majus fieret gaudium singulorum. Sed non erit ante resurrectio quam corporum glorificatio: quia reformavit corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue. Philipp. i. 21. & resurrectionis filii erunt sicut Angeli in celo, ut patet Matth. xxii. 30.

Ergo resurrectio differret usque ad finem mundi, in quo omnes simul resurgent.

Respondeo dicendum, quod, sicut Augustinus dicit in III. de Trinitate (cap. iv. ante med.), divina providentia statuit ut corpora crassiora, & inferiora per subtiliora, & potentiora quodam ordine regantur. Et ideo tota materia corporum inferiorum subjacet variationi secundum motum celestium corporum. Unde esset contra ordinem quem divina providentia statuit in rebus, si materia inferiorum corporum ad statum incorruptionis perduceretur, manente motu superiorum corporum. Et quia secundum positionem fidei resurrectio erit in vitam immortalem conformiter Christo, qui resurgens ex mortuis jam non moritur, ut dicitur Rom. vi. 9. ideo humanorum corporum resurrectio usque ad finem mundi differret, in quo motus cæli quiesceret. Et propter hoc etiam quidam Philosophi, qui posuerunt motum cæli nunquam cessare, posuerunt reditum humanarum animarum ad corpora mortalia, qualia nunc habemus; sive ponerent reditum animæ ad idem corpus in fine magni anni, ut Empedocles; sive ad aliud, ut Pythagoras, qui posuit quamlibet animam quodlibet corpus ingredi, ut dicitur in I. de Anima (text. 53.)

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis caput magis conveniat cum membris convenientia proportionis, quæ exigitur ad hoc quod in membra influat, quam membra ad invicem; tamen caput habet causalitatem quandam

super membra; qua membra carent: & in hoc membra differunt à capite, & conveniunt ad invicem. Unde resurrectio Christi est exemplar quoddam nostræ resurrectionis, ex cuius fide spes nobis de nostra resurrectione consurgit; non autem resurrectio alicujus membri Christi est causa resurrectionis ceterorum membrorum. Et ideo Christi resurrectio debuit precedere resurrectionem aliorum, qui omnes simul resurgere debuerunt in consummatione sæculorum.

Ad secundum dicendum, quod quamvis inter membra sint quædam aliis digniora, & magis capiti conformia; non tamen pertinent ad rationem capitis, ut sint causa aliorum. Et ideo ex conformitate majori ad Christum non debetur eis quod eorum resurrectio præcedat resurrectionem aliorum, quasi exemplar exemplatum, sicut dictum est de resurrectione Christi (in corp.). Sed quod aliquibus sit hoc concessum quod eorum resurrectio non sit usque ad communem resurrectionem dilata, est ex speciali gratiæ privilegio, non ex debito conformitatis ad Christum.

Ad tertium dicendum, quod de illa resurrectione sanctorum cum Christo videtur dubitare Hieronymus in serm. de Assump. (alius Auctor epist. ad Paulam, & Eustoch. aliquant. à princ.) utrum scilicet peracto resurrectionis testimonio, iterum mortui sint, ut sic eorum fuerit magis resuscitatio quædam (sicut fuit Lazari, qui iterum mortuus est) quam vera resurrectio, qualis erit in fine mundi: an ad immortalæ vitam vere resurrexerint, semper in corpore viduri, in cælum cum Christo ascendentes corporaliter, ut Glossa (ord. sup. illud: *Multa corpora sanctorum.*) dicit Matth. xxv. 11. Et hoc videtur probabilis: quia ad hoc quod verum testimonium de vera resurrectione Christi proferret, congruum fuit ut vere resurgerent, sicut Hieronymus ibidem dicit. Nec eorum resurrectio propter ipsos accelerata est, sed propter resurrectionem Christi testificandam: quod quidem testimonium erat ad fundandam fidem novi Testamenti. Unde decentius factum est per patres veteris Testamenti quam per eos qui jam novo Testamento fundato decesserunt. Tamen sciendum est, quod etsi de resurrectione eorum in Evangelio mentio fiat ante resurrectionem Christi; tamen, ut per textum patet, intelligendum est per anticipationem esse dictum: quod frequenter historiographis accidit. Nulli enim vera resurrectione ante Christum resurrexerunt, eo quod ipse est *primus dormientium*, ut dicitur I. Corinth. xv. Quamvis fuerint aliqui resuscitati ante Christi resurrectionem, ut de Lazaro patet.

(a) *Vulgata ut ibi patet.*

Ad quartum dicendum, quod occasione illorum verborum, ut Augustinus narrat Lib. XX. de civ. Dei (cap. vii.) quidam heretici posuerunt primam resurrectionem futuram esse mortuorum, ut cum Christo mille annis in terra regnarent: unde vocati sunt *Chilistæ*, quasi millenarii. Et ideo Augustinus ibidem dicit, verba illa aliter intelligenda esse, scilicet de resurrectione spiritali, per quam homines à peccatis dono gratiæ resurgent. Secunda autem resurrectio corporum est. Regnum autem Christi dicitur Ecclesia, in qua cum Christo non solum Martyres, sed etiam alii electi regnant; ut a parte totum intelligatur: vel regnant cum Christo in gloria quantum ad omnes; & sit specialiter mentio de Martyribus, quia ipsi præcipue regnant mortui, qui usque ad mortem pro veritate certaverunt. Millenarius autem annorum numerus non significat aliquem certum numerum, sed designat totum tempus quod nunc agitur, in quo nunc sancti cum Christo regnant: quia numerus millenarius designat universitatem magis quam centenarium: eo quod centenarius est quadratum denarii; sed millenarius est numerus solidus ex duplici ductu denarii in seipsum furgens; quia decies decem centum sunt, & centum decies mille sunt. Et similiter in Psalm. cxxxviii. dicitur: *Verbi, quod mandavit in mille generationes, id est in omnes.*

ARTICULUS II. 336

Utrum tempus resurrectionis nostræ sit occultum.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod tempus illud non sit occultum. Quia cuius principium est determinate scitum, & finis potest determinate sciri: eo quod omnis mensuratur quadam periodo, ut dicitur in II. de generat. (text. 59.) Sed principium mundi determinate scitur. Ergo & finis ipsius potest determinate sciri. Tunc autem erit tempus resurrectionis, & iudicii. Ergo tempus illud non est occultum.

2. Præterea. Apocal. xxi. 6. dicitur, quod *muller*, per quam Ecclesia significatur, *habet locum paratum à Deo, (a) in quo poscatur diebus mille ducentis sexaginta.* Dan. etiam xxi. ponitur quidam determinatus numerus dierum, per quos anni significari videntur; secundum illud Ezech. iv. 6. *Diem pro anno: diem, inquam, pro anno dedi tibi.* Ergo ex sacra Scriptura potest sciri determinate finis mundi, & resurrectionis tempus.

3. Præterea. Status novi Testamenti præfiguratus fuit in veteri Testamento. Sed scimus de his quæ in veteri Testamento præfigurata sunt, quæ in novo Testamento præfigurata sunt.

terminare tempus in quo vetus Testamentum statum habuit. Ergo & potest sciri tempus determinate in quo novum testamentum statum habebit. Sed novum testamentum habebit statum in fine mundi: unde dicitur Matth. ult. 20. *Eccc ego mitto sum usque ad consummationem sæculi.* Ergo potest sciri determinate finis mundi, & resurrectionis tempus.

Sed contra. Illud quod est ignoratum ab Angelis, etiam hominibus multo magis erit occultum: quia ea ad quæ homines naturaliter ratione pertingere possunt, multo simplicius, & certius Angeli naturali cognitione cognoscunt: similiter etiam revelationes hominibus non sunt nisi mediantibus Angelis, ut patet per Dionysium cap. iv. cælest. Hierarch. (circ. med.) Sed Angeli nesciunt tempus determinate, ut patet Matth. xxiv. 36. *De die illa, & hora nemo scit, neque Angeli cælorum.* Ergo tempus illud est hominibus occultum.

Præterea. Apostoli fuerunt magis confitii secretorum Dei quam alii sequentes: quia ut dicitur Rom. vii. *ipsi primitias spiritus habuerunt:* Glossa (interl.) „ tempore prius, & ceteris abundantius. “ Sed eis de hoc ipso querentibus dictum est à Domino Ad. i. 7. *Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ pater Patet in potestate sua.* Ergo multo magis est aliis occultum.

Respondet dicendum, quod, sicut Augustinus dicit in Lib. xxxiii. Quæstionum (quæst. lxxviii. circ. med.) *etas ultima humani generis, quæ incipit ab adventu Domini usque ad finem sæculi, quibus generationibus computetur, incertum est: sicut etiam senectus, quæ est ultima etas hominis, non determinatum habet tempus secundum mensuram aliarum; cum quandoque sola tantum teneat temporis quantum omnes alia etates.* Huius autem ratio est, quia determinatus numerus futuri temporis sciri non potest nisi vel per revelationem, vel per naturalem rationem. Tempus autem quod erit usque ad resurrectionem, enumerari non potest naturali ratione: quia simul erit resurrectio, & finis motus cæli, ut dictum est (art. præc.) Ex motu autem accipitur numerus omnium quæ determinato tempore per naturalem rationem futura prævidentur. Ex motu autem cæli non potest cognosci finis eius: quia cum sit circularis, ex hoc ipso habet quod secundum naturam suam possit in perpetuum durare. Unde naturali ratione tempus quod erit usque ad resurrectionem, numerari non potest. Similiter etiam per revelationem haberi non potest, ideo ut omnes sint solliciti, & parati ad Christum occurrendum. Et propter hoc etiam Apostolis de hoc querentibus respondit Christus Ad. i. 7. *Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ pater Patet in potestate sua:* in quo, ut Augustinus dicit XVIII. de civ. Dei (cap. lxxiii.

ante med.) *omnium de hac re calculantis digitus refertur, & quis scire jubet.* Quod enim Apostolis querentibus noluit iudicare, nec aliis revelabit. Unde omnes illi qui tempus prædictum numerare voluerunt, hactenus fallitiosi sunt inventi. Quidam enim, ut Augustinus dicit ibidem, dixerunt, ab ascensione Domini usque ad ultimum ejus adventum quadringentos annos posse compleri, alii quingentos, alii mille: quorum falsitas patet: & patet similiter eorum qui adhuc computare non cessant.

Ad primum ergo dicendum, quod eorum quorum finis cognoscitur principio notorè, oportet mensuram esse nobis cognitam. Et ideo cognitio principio alicujus rei cuius duratio mensuratur motu cæli, postsumus cognoscere ejus finem, eo quod motus cæli est nobis notus. Sed mensura durationis motus cæli est sola divina dispositio, quæ est nobis occulta. Et ideo quantumcumque lectamus principium ejus, finem scire non possumus.

Ad secundum dicendum, quod per mille ducentos sexaginta dies, de quibus fit mentio Apoc. xxi. significatur omne tempus in quo Ecclesia durat, & non determinatur aliquis numerus annorum: & hoc ideo, quia prædicatio Christi, super quam fundatur Ecclesia, duravit tribus annis cum dimidio; quod tempus fere continet æqualem numerum dierum numero prædicto. Et similiter etiam numerus eorum qui in Daniele ponitur, non est referendus ad numerum aliquem annorum qui sint usque ad finem mundi, vel usque ad prædicationem Antichristi; sed debet referri ad tempus quo prædicabit Antichristus, & quo persecutio ejus durabit.

Ad tertium dicendum, quod quamvis status novi Testamenti in generali sit præfiguratus per statum veteris Testamenti; non tamen oportet quod singula respondeant singulis; præcipue cum in Christo omnes figure veteris Testamenti fuerint completæ. Et ideo Augustinus XVIII. de civ. Dei (cap. lxxi. parum à princ.) respondet quibusdam, qui volebant accipere numerum persecutionum quas Ecclesia passa est, & passura, secundum numerum plagatum Ægypti, dicens: *Ego illa re gesta in Ægypto illas persecutiones prophetice significatas esse non arbitror; quamvis ab eis qui hoc putant, exquisitè, & ingeniose illa singula à his singulis comparata videantur, non prophetico spiritu, sed conjectura mentis humanæ, quæ aliquando ad verum pervenit, aliquando fallitur.* Et similiter videtur esse de dictis Abbatis Joachim, qui per tales conjecturas de futuris aliqua vera prædixit, & in aliquibus deceptus fuit.

ARTICULUS III. 337

Utrum resurrectio futura sit in noctis tempore.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod resurrectio non erit in noctis tempore. Quia resurrectio non erit, donec aiteratur celum, ut dicitur Job xiv. 12. Sed cessante motu caeli, quod dicitur ejus attritio, non erit tempus, nec nox, nec dies. Ergo resurrectio non erit in nocte.

2. Præterea. Finit uniuscujusque rei debet esse perfectissimus. Sed tunc erit finis perfectissimus temporis: unde Apoc. x. 6. dicitur, quod tempus amplius non erit. Ergo tunc debet esse tempus in sui optima dispositione & ita debet esse dies.

3. Præterea. Qualitas temporis debet responderi his que geruntur in tempore: unde Joann. xlii. fit mentio de nocte, quando Judas exiit à consortio lucis. Sed tunc erit perfecta manifestatio omnium que nunc latent: quia cum venerit Dominus, illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, ut dicitur I. Corinth. iv. 5. Ergo debet esse in die.

Sed contra. Resurrectio Christi est exemplar nostræ resurrectionis. Sed resurrectio Christi fuit in nocte, ut Gregorius dicit in homil. paschal. (xxi. in Evang. ad fin.) Ergo & nostra resurrectio erit tempore nocturno.

Præterea. Adventus Domini comparatur adventui futuris in domum, ut patet Lucæ xlii. Sed fur in tempore noctis in domum venit. Ergo & Dominus tempore nocturno veniet. Sed veniente ipso, fiet resurrectio, ut dictum est (quæst. præc. art. 2.) Ergo fiet resurrectio in tempore nocturno.

Respondeo dicendum, quod determinata hora temporis qua fiet resurrectio, sciri pro certo non potest, ut in littera dicitur (IV. dist. xlii.) Tamen satis probabiliter à quibusdam dicitur, quod resurrectio erit quasi in crepusculo, Sole existente in Oriente, & Luna in Occidente: quia in tali dispositione Sol, & Luna creduntur esse creata; ut sic eorum circuitulo complectur penitus per reditum ad idem punctum. Unde de Christo dicitur, quod tali hora resurrexit.

Ad primum ergo dicendum, quod quando resurrectio erit, non erit tempus, sed finis temporis: quia in eodem instanti in quo cessabit motus caeli, erit resurrectio mortuorum: & tamen erit situs siderum secundum dispositionem qua se habent nunc in aliqua determinata hora: & secundum hoc dicitur resurrectio futura tali vel tali hora.

Ad secundum dicendum, quod optima

dispositio temporis dicitur esse in meridie, propter illuminationem Solis. Sed tunc civitas Dei non egebit neque Sole, neque Luna, quia claritas Dei illuminabit eam, ut dicitur Apocal. ult. Et ideo quantum ad hoc non refert, utrum in die, vel in nocte resurrectio fiat.

Ad tertium dicendum, quod tempori illi congruit manifestatio quantum ad ea que tunc gerentur, & occultatio quantum ad determinationem ipsius temporis. Et ideo utrumque congrue fieri potest, ut scilicet sit resurrectio in die, vel in nocte.

ARTICULUS IV. 338

Utrum resurrectio futura sit subito, vel successive.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod resurrectio non fiet subito, sed successive. Quia Ezech. xxxviii. 7. prænuuntur resurrectio mortuorum, ubi dicitur: Accesserunt ossa ad ossa... & vidi, & ecce super ea nervi, & carnes ascenderunt, & extensa est in eis cutis desuper, & spiritum non habebant. Ergo reparatio corporum præcedet tempore conjunctionem animarum. Et sic resurrectio non erit subito.

2. Præterea. Illud ad quod exiguntur plures actiones se consequentes, non potest subito fieri. Sed ad resurrectionem exiguntur plures actiones se consequentes, scilicet collectio cinerum, reformatio corporis, & infusio animæ. Ergo resurrectio non fiet subito.

3. Præterea. Omnis sonus tempore mensuratur. Sed sonus tubæ erit causa resurrectionis, ut dictum est (quæst. præc. art. 2.) Ergo resurrectio fiet in tempore, & non subito.

4. Præterea. Nullus localis motus potest esse subito, ut dicitur in Lib. de sensu, & sensato (cap. vii. & Lib. VI. Phys. text. 29.) Sed ad resurrectionem exiguntur aliquis motus localis in collectione cinerum. Ergo non fiet subito.

Sed contra est, quod dicitur I. Corinth. xv. 51. Omnes quidem resurgemus in momento, in idu oculi. Ergo resurrectio erit subito.

Præterea. Virtus infinita subito operatur. Sed Damascenus dicit (Lib. IV. orth. Fid. in fin.) Crede resurrectionem futuram divina virtute; de qua constat quod sit infinita. Ergo resurrectio erit subito.

Respondeo dicendum, quod in resurrectione aliquid fiet ministerio Angelorum, & aliquid virtute divina immediate, ut dictum est (quæst. præc. art. 3.) Illud ergo quod fiet ministerio Angelorum, non erit in instanti, si instanti dicatur indivisibile temporis; erit tamen in instanti, si instanti accipiatur pro tempore imperceptibili. Illud

Illud autem quod fiet virtute divina immediate, fiet subito, scilicet in termino temporis quo Angelorum opus complebitur: quia virtus superior inferiorem ad perfectionem adducit.

Ad primum ergo dicendum, quod Ezechiel loquebatur populo rudi, sicut & Moyses. Unde sicut Moyses distinxit opera sex dierum per dies, ut rudis populus capere posset, quamvis omnia simul facta, secundum Augustinum (Lib. IV. sup. Gen. ad lit. cap. xxxiv.) Ita Ezechiel diversa que in resurrectione futura sunt, expressit, quamvis omnia simul sine futura in instanti.

Ad secundum dicendum, quod quamvis illæ operationes sint se invicem consequentes natura, tamen simul tempore sunt: quia vel sunt simul in eodem instanti, vel una est in instanti ad quod alia terminatur.

Ad tertium dicendum, quod idem videtur esse dicendum de sono illo, & de formis sacramentorum, scilicet quod in ultimo instanti sonus effectum suum habebit.

Ad quartum dicendum, quod congregatio cinerum, que sine motu locali esse non potest, fiet ministerio Angelorum. Et ideo erit in tempore, sed imperceptibili, propter facilitatem operandi, que competit Angelis.

QUESTIO LXXVIII.

De termino à quo resurrectionis,

Deinde considerandum est de termino à quo resurrectionis.

Circa quod quæruntur tria.

Primo, utrum mors sit terminus à quo resurrectionis in omnibus.

Secundo, utrum cineres, vel pulveres.

Tertio, utrum illi pulveres habeant naturalem inclinationem ad animam.

ARTICULUS I. 339

Utrum mors erit terminus à quo resurrectionis in omnibus.

S. Thom. IV. dist. xlii. quæst. unica. art. 4. quæst. 1. & seq.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod mors non erit terminus à quo resurrectionis in omnibus. Quia quidam non morientur, sed in mortalitate superventientur: dicitur enim in Symbolo, quod Dominus venturus est iudicare vivos, & mortuos. Hoc autem non potest intelligi quantum ad tempus iudicii, quia tunc erunt omnes vivi. Ergo oportet quod referatur

hæc distinctio ad tempus præcedens: & ita non, omnes ante iudicium morientur.

2. Præterea, Naturæ, & commune desiderium non potest esse vacuum, & inane, quia in aliquibus expleatur. Sed secundum Apostolum II. Corinth. v. hoc est commune desiderium, quod nolumus spoliari, sed juper vestiri. Ergo aliqui erunt qui nunquam exspoliabuntur corpore per mortem, sed superventientur gloria resurrectionis.

3. Præterea. Augustinus in Enchirid. (cap. cxv.) dicit, quod quatuor ultimæ petitiones dominicæ orationis ad præsentem vitam pertinent: quarum una est: Dimitte nobis debita nostra. Ergo Ecclesia perit in hac vita: ubi omnia debita relaxari. Sed Ecclesiæ oratio non potest esse cassa, quia exaudiat: Joann. xvi. 23. Si quis petierit Patrem in nomine meo, dabitur ei.

4. Præterea. Via compendiosior est semp sapienti magis eligenda. Sed compendiosior via est quod homines qui inveniuntur vivi, in impassibilitatem resurrectionis transferantur, quam quod prius moriantur, & postea resurgant à morte in immortalitatem. Ergo Deus, qui est summe sapiens, hanc viam eligit in his qui vivi inveniuntur: & sic idem quod prius.

Sed contra. I. Corinth. xv. 36. Quod seminatur, non vivificatur, nisi prius moriatur. & loquitur sub similitudine seminis de resurrectione corporum. Ergo corpora à morte resurgent.

Præterea. I. Cor. xvi. 22. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur. Sed in Christo omnes vivificabuntur, Ergo in Adam omnes moriuntur: & sic resurrectio omnium erit à morte.

Respondeo dicendum, quod super hæc questione varie loquuntur Sancti, & ut in littera patet (IV. dist. xlii.) Tamen securior est hæc, & communior opinio, quod omnes moriantur, & à morte resurgant. Et hoc propter tria. Primo, quia magis concordat divine justitiæ, que humanam maxime pro peccato primi parentis damnavit, ut omnes qui per actum naturæ ab eo originem ducerent, in seculum originali peccati contraherent, & per consequens mortis debitores essent. Secundo, quia magis concordat divine Scripturæ, que omnium futuram resurrectionem prædicit. Resurrectio autem propterea non est nisi ejus, quod

et dicitur, & dissolutum est, ut Damascenus dicit (Lib. IV. orth. Fid. cap. ult.) Tertio, quia magis concordat ordini nature, in quo invenimus quod id quod corruptum, & vitiatum est, in suam novitatem non reduci nisi corruptione mediantem; sicut acetum non fit vinum, nisi aceto corrupto, & in humorem vitis transiente. Unde cum natura humana in defectum necessitatis moriendi devenit, non erit reditus ad immortalitatem nisi mediantem morte. Convenit etiam ordini nature propter allam rationem: quia, ut in VIII. Phyl. (text. r.) dicitur, *motus celi est usque ad vitam quaedam natura omnibus existentibus*, sicut etiam motus cordis totius corporis vita quaedam est. Unde sicut cessante motu cordis, omnia membra mortificantur; ita cessante motu celi, non potest aliquid vivum remanere illa vita quæ ex influentia illius motus conservabatur. Talis autem vita est quam nunc degimus. Unde oportet quod ex hac vita discedant, qui post motum celi quietescentem victuri sunt.

Ad primum ergo dicendum, quod distinctio illa mortuorum, & vivorum non est referenda ad ipsum iudicii tempus, neque ad totum tempus præteritum, quia omnes iudicandi aliquo tempore fuerunt vivi, & aliquo tempore mortui; sed ad illud tempus determinatum quod immediate iudicium præcedet, quando scilicet iudicis signa incipient apparere.

Ad secundum dicendum, quod perfectum desiderium sanctorum non potest esse vacuum, sed nihil prohibet desiderium conditionatum eorum vacuum esse: & tale desiderium est quo volumus expositari, sed superest, scilicet si possibile sit: & hoc desiderium a quibusdam velle dicitur.

Ad tertium dicendum, quod hoc est erroneum dicere, quod aliquis sine peccato originali concipitur præter Christum: quia illi qui sine peccato originali conciperentur, non indigerent redemptione, quæ facta est per Christum: & sic Christus non esset redemptor omnium hominum. Nec potest dici, quod hæc redemptione non indigerunt, quia præstitutum fuit eis ut sine peccato conciperentur: quia vel illa gratia facta est parentibus, ut in eis vitam naturam sanaretur; quo manente sine originali peccato generare non possent; vel ipsi naturæ quæ unita est. Oportet autem ponere, quod quilibet personaliter redemptione Christi indigeat, non solum ratione nature. Liberari autem a malo, vel a debito absolvi non potest nisi qui debitum incurrit, vel in malum defectus fuit. Et ideo non possent omnes fructum dominicæ orationis in seipsis percipere, nisi omnes debitores nascerentur, & malo subiecti. Unde distinctio debitorum, vel liberato a malo non potest intelligi quod ali-

quis sine debito, vel immunis a malo nascatur; sed quia cum debito natus postea per gratiam Christi liberatur. Nec etiam sequitur, si potest sine errore poni, quod aliqui non moriantur, quod sine originali nascatur, licet mors sit poena peccati originalis: quia Deus potest ex misericordia relaxare alicui poenam, ad quam obligatur ex culpa præterita, sicut adulteram sine poena dimisit Joann. vi. 11. Et similiter poterit a morte liberare eos qui reatum mortis contraxerunt, cum originali nascendo: & sic non sequitur, si non moriuntur, ergo nascuntur sine originali peccato.

Ad quartum dicendum, quod non semper via compendiosior est magis eligenda, sed solum quando est magis, vel æqualiter commoda ad finem consequendum; & sic non est hic, ut ex dictis patet (in corp. art.)

ARTICULUS II. 340

Utrum resurrectio omnium erit a cineribus.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod non omnium resurrectio erit a cineribus. Resurrectio enim Christi est exemplar nostre resurrectionis. Sed resurrectio eius non fuit a cineribus: quia caro eius non vidit corruptionem, ut dicitur in Psalm. xv. & Act. 11. Ergo nec resurrectio omnium erit ex cineribus.

2. Præterea. Corpus hominis non semper comburitur. Sed in cineres non potest aliquid resolvi, nisi per combustionem. Ergo non omnes a cineribus resurgent.

3. Præterea. Corpus hominis mortui non statim post mortem in cinerem redigitur. Sed quidam statim post mortem resurgunt, ut in littera dicitur (IV. dist. xl. 111.) scilicet illi qui vivi inventiuntur. Ergo non omnes resurgent a cineribus.

4. Præterea. Terminus a quo respondet termino ad quem. Sed terminus ad quem resurrectionis non est idem in bonis, & malis: I. Corinth. xv. § 1. *Omnes quidem resurgentur, sed non omnes immutabimur*. Ergo non est idem terminus a quo: & sic si mali resurgent a cineribus, boni a cineribus non resurgent.

Sed contra est, quod dicit Haymo (sup. illud Rom. vi. *si enim cum inimici*) *Omnes in originali peccato natos tenet hæc sententia: Terra es, & in terram ibis*. Sed omnes qui in communi resurrectione resurgent, fuerunt nati in peccato originali vel nativitate ex utero, vel saltem nativitate in utero. Ergo omnes a cineribus resurgent.

Præterea. Multa sunt in corpore humano quæ non sunt de veritate humane nature. Sed omnia illa auferentur. Ergo oportet omnia corpora in cinerem resolvi.

Ref-

Respondeo dicendum, quod eisdem rationibus quibus ostensum est (art. præc.) omnes a morte resurgere, est etiam ostendendum quod omnes resurgent a cineribus in communi resurrectione: nisi aliquibus ex speciali privilegio gratiæ sit indulgentia contrarium, sicut & resurrectionis acceleratio. Scriptura enim sacra sicut resurrectionem prænnuntiat, ita & corporum reformationem, Philip. 1. 11. Et ideo oportet quod sicut omnes moriuntur, ad hoc quod omnes vere resurgere possint, ita omnium corpora dissolvantur, ad hoc quod omnium corpora reformari possint. Sicut enim in poenam hominis mors a divina iustitia est infligita, ita & corporis solutio, ut patet Genes. 1. 11. 19. (a) *Terra es, & in terram ibis*. Similiter etiam ordo nature exigit ut non solum anima, & corporis conjunctio solvatur, sed etiam elementorum commixtio, sicut etiam acetum non potest in vini qualitatem reduci, nisi prius facta resolutione in materiam præjacentem. Ipsa enim elementorum commixtio ex motu celi causetur, & conservatur, quo cessante, omnia mixta in pura elementa resolvuntur.

Ad primum ergo dicendum, quod resurrectio Christi est exemplar nostre resurrectionis: quod ad terminum ad quem, non autem quoad terminum a quo. Ad secundum dicendum, quod per cineres intelliguntur omnes reliquæ quæ remanent, humano corpore resoluta, duplici ratione. Primo quia communis mos erat apud antiquos corpora mortuorum comburere, & cineres reservare. Unde inolevit modus loquendi, ut ea in quæ corpus humanum resolvitur, cineres dicantur. Secundo propter causam resolutionis, quæ est incendium fomitis, quo corpus humanum radicitus est infectum. Unde ad purificationem hujusmodi infectionis, oportet ut quæ ad prima componentia corpus humanum resolvitur. Quod autem per incendium resolvitur, dicitur in cineres resolvi. Et ideo ea in quæ corpus humanum resolvitur, cineres dicuntur.

Ad tertium dicendum, quod ille ignis qui faciem mundi purgabit, poterit statim corpora eorum qui vivi inventiuntur, usque ad cineres resolvare, sicut & alia mixta resolvit in materiam præjacentem.

Ad quartum dicendum, quod motus non accipit speciem a termino a quo, sed a termino ad quem: & ideo resurrectio sanctorum, quæ erit gloriosa, oportet quod differat a resurrectione impiorum, quæ non erit gloriosa, penes terminum ad quem, non autem penes terminum a quo. Contingit autem frequenter non esse eundem terminum ad quem, existentem.

S. Th. Op. Tom. VI. *Utrum resurrexerit a cineribus* (a) *Vulgata. Pulvis es, & in pulverem reverteris.*

te eodem termino a quo; sicut de nigredine potest aliquid moveri in albedinem, & in pallorem.

ARTICULUS III. 340

Utrum pulvis illi ex quibus humanum corpus reparabitur, aliquam habeant inclinationem naturalem ad animam quæ eis conjungeretur.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod pulvis illi ex quibus corpus humanum reparabitur, aliquam habeant inclinationem naturalem ad animam quæ eis conjungeretur. Si enim nullam inclinationem haberent ad animam, eodem modo se haberent ad illam animam, sicut alii pulveres. Ergo non esset differentia, utrum ex illis, vel aliis pulveribus reficeretur corpus anime conjungendum: quod falsum est.

2. Præterea. Major est dependentia corporis ad animam quam anime ad corpus. Sed anima separata a corpore adhuc habet aliquam dependentiam ad corpus: unde retardatur ejus motus in Deum propter appetitum corporis, ut dicit Augustinus (Lib. XII. sup. Gen. ad lit. cap. xxxv.) Ergo multo fortius corpus separatum ab anima adhuc habet naturalem inclinationem ad animam illam.

3. Præterea. Job xx. 11. dicitur: *Ossa ejus impiebuntur vitis adolescentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient*. Sed vita non sunt nisi in anima. Ergo adhuc in illis pulveribus remanet aliqua naturalis inclinatio ad animam.

Sed contra. Corpus humanum potest resolvi ad ipsa elementa, vel etiam in carnes aliorum animalium converti. Sed elementa sunt homogenea, & similiter caro leonis, vel alterius animalis. Cum ergo in aliis partibus elementorum, vel animalium non sit aliqua inclinatio naturalis ad illam animam, nec in illis partibus in quas convertitur est corpus humanum, erit aliqua inclinatio ad animam. Prima propositio patet per auctoritatem Augustini in Enchirid. (cap. lxxxviii.) *Corpus humanum, in quantumque aliorum corporum substantiam, vel in ipsa elementa convertitur, in quantumque animalium, etiam hominum cibum cedat, carneque mutetur, illi anime humane puncto temporis redit quæ illud prius, ut homo fuerit, viveret, & crederet, animavit*.

Præterea. Cuiuslibet inclinationi respondet aliquid agens naturale: alias natura deiceret in necessarium. Sed a nullo agente naturali possunt prædicti pulveres eidem anime iterato conjungi. Ergo in eis non est aliqua naturalis inclinatio ad prædictam conjunctionem.

Ref-

Respondeo dicendum, quod circa hoc est triplex opinio. Quidam enim dicunt, quod corpus humanum nunquam resolvitur usque ad elementa; & ita semper in cineribus manet aliqua vis addita elementis, quæ facit naturalem inclinationem ad eandem animam. Sed hæc positio contrariatur auctoritati Augustini inducæ, & sensui, & rationi: quia omnia composita ex contrariis possibile est in ea resolvi, ex quibus componuntur.

Et ideo alii dicunt, quod illæ partes elementorum, in quas humanum corpus resolvitur, retinent plus de luce, ex hoc quod fuerunt animæ humanæ conjunctæ; & ex hoc habent quamdam inclinationem ad animas humanas. Sed hoc iterum frivolum est: quia partes elementorum sunt ejusdem naturæ, & æqualiter habent participationem lucis, & obcurritatis.

Et ideo aliter dicendum est, quod in cineribus illis nulla est inclinatio naturalis ad resurrectionem, sed solum ex ordine divinæ providentiæ, quæ statuit illos cineres iterum animæ conjungi: & ex hoc provenit quod illæ partes elementorum iterato conjunguntur, & non aliæ.

Unde patet solutio ad primum.

Ad secundum dicendum, quod anima separata à corpore manet in eadem natura quam habebat, cum corpori esset unita; quod de corpore non contingit: & ideo non est simile.

Ad tertium dicendum, quod verbum illud Job non est intelligendum, quod vita actu maneat in pulveribus mortuorum, sed secundum ordinem divinæ justitiæ, quo sunt deputati cineres illi ad corporis reparationem, quod pro peccatis commissis cruciabitur in æternum.

QUÆSTIO LXXIX.

De conditionibus resurgentium, & primo de eorum identitate.

in tres articulos divisa.

Consequenter agendum est de conditionibus resurgentium. Ubi prima consideratio erit de his quæ communiter ad bonos, & malos pertinent. Secunda de his quæ tantum ad bonos pertinent. Tertia de his quæ spectant tantum ad malos. Ad bonos autem, & malos communiter tria pertinent, scilicet ipsorum identitas, integritas, & qualitas. Et primo videndum est de resurgentium identitate. Secundo de corporum integritate. Tertio de ipsorum qualitate.

Circa primum queruntur tria.

Primo, utrum idem numero corpus resurget. Secundo, utrum idem numero homo.

Tertio, utrum oporteat eosdem pulveres ad eandem partes in quibus ante fuerant, reverti.

ARTICULUS I. 342

Utrum in resurrectione anima idem corpus numero resumatur.

Secundum Thomam in IV. dist. XLIV. quæst. 1. art. 1. quæst. 1. & sequenti.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod non idem corpus numero anima resumatur in resurrectione. In Corinth. xv. 37. Non corpus quod futurum est, feminis, sed nudum granum. Sed Apostolus ibi comparat mortem seminationi, & resurrectionem pullulationi. Ergo non idem corpus quod per mortem deponitur, in resurrectione resumitur.

2. Præterea. Cuilibet formæ aptatur materia secundum suam conditionem, & similiter cuilibet agenti instrumentum. Sed corpus comparatur ad animam, sicut materia ad formam, & sicut instrumentum ad agentem. Cum ergo anima in resurrectione non sit ejusdem conditionis sicut modo est, quia vel transferatur totaliter in cælestem vitam, cui in hæc vivens in mundo, vel deprimatur in brutalem, si brutaliter in hoc mundo vixit; videtur quod non resumatur idem corpus, sed vel cælestis, vel brutale.

3. Præterea. Corpus humanum usque ad elementa post mortem resolvitur, ut dictum est supra (art. præc.) Sed illæ partes elementorum in quibus corpus humanum resolutum est, non conveniunt cum humano corpore, quod in eas resolutum est, nisi in materia prima; quo modo quilibet aliæ partes elementorum cum prædicto corpore conveniunt: si autem ex aliis partibus elementorum corpus formaretur, non diceretur idem numero. Ergo nec si ex illis partibus reparatur, corpus erit numero idem.

4. Præterea. Impossibile esse effe idem numero illud cuius partes essentielles sunt aliæ numero. Sed forma mixta, quæ est essentialis pars corporis humani, sicut forma ejus, non poterit eadem numero resumari. Ergo corpus non erit idem numero. Probatio mediæ. Illud quod penitus cedit in non ens, non potest idem numero resumari: quod patet ex hoc quod non potest esse idem numero, cuius esse est diversum; sed esse interruptum, quod esse actus entis, est diversum, sicut & quilibet alius actus interruptus. Sed forma mixtionis cedit penitus in non ens per mortem, cum sit forma corporalis; & similiter qualitates contrariæ, ex quibus fit mixtio. Ergo forma mixtionis non redit eadem numero.

Sed

Sed contra est quod dicitur Job xix. 26. In carne mea videbo Deum (a) salvatorem meum: ubi loquitur de visione post resurrectionem: quod patet ex hoc quod præcedit: In novissimo die de terra surrecturus sum. Ergo idem numero corpus resurget.

Præterea. Sicut Damascenus dicit in IV. Lib. (orth. Fid. cap. ult.) resurrectio est ejus quod cecidit, secunda resurrectio. Sed hoc corpus quod nunc gerimus, per mortem cecidit. Ergo idem numero corpus resurget.

Respondeo dicendum, quod circa hanc questionem Philosophi erraverunt, & quidam hæretici moderni errant. Quidam enim Philosophi posuerunt, animas à corpore separatas iterato corporibus conjungi. Sed errabant in hoc quantum ad deo. Primo quidem quantum ad modum conjunctionis: quia quidam ponebant, corpori iterum conjungi naturaliter animam separatam per viam generationis. Secundo quantum ad corpus cui conjungebatur: quia ponebant, quod secunda conjunctio non erat ad idem corpus numero; quod per mortem depositum est, sed ad aliud, quandoque idem speciei, quandoque autem diversum. Ad diversum quidem, quando anima in corpore existens præter rationis ordinem vitam duxerat; unde transibat post mortem de corpore hominis in corpus alterius animalis, cuius moribus vivendo se conformavit; sicut in corpore carnis propter luxuriam, in corpore leonis propter rapinam, & violentiam, & sic de aliis. Sed in corpore ejusdem speciei, quando anima bene in corpore vivebat, post mortem aliqua felicitate perfuncta, post aliqua sæcula incipiebat ad corpus veile redire; & sic iterum corpori conjungebatur humano. Sed hæc opinio ex duabus radicibus falsis venit.

Quarum prima est quia dicebant, quod anima non conjungitur corpori essentialiter, sicut forma materię, sed solum accidentaliter, sicut motor mobili, aut sicut homo vestimento: & ideo ponere poterant, quod anima præexistebat, antequam corpori generato infunderetur in generatione naturali; & iterum quod diversis corporibus uniretur. Secunda est, quia ponebant, intellectum non differre à sensu nisi accidentaliter; ut scilicet homo diceretur intellectum habere præ aliis animalibus, quia in eo propter optimam corporis complexionem vis sensitiva amplius viget; unde poterant ponere, quod anima hominis in corpore animalis bruti transiret, præcipue facta immutatione anime humane (b) ad affectus brutales. Sed illæ duæ prædictæ radices destruantur à Philosopho in Lib. II. de Anima (text. 4. & seq. & text. 130. & seq.) quibus destructis,

Secundum Thomam in IV. dist. XLIV. quæst. 1. art. 1. quæst. 1. & sequenti.

(a) In Vulgata deest Salvatore. (b) Ad

patet falsitas prædictæ positionis. Et simili modo destruantur errores quorundam hæreticorum: quorum quidam in prædictis opinionibus Philosophorum inciderunt; quidam autem posuerunt, animas iterato conjungi corporibus cælestibus, vel etiam corporibus in modum venti subtilibus, ut Gregorius (Lib. XIV. Moral. cap. xxix.) de quodam Episcopo Constantinopolitano narrat, exponens illud Job xix. In carne mea videbo Deum. Et præter hoc prædicti errores, hæreticorum destrui possunt ex hoc quod veritati resurrectionis præjudicant, quam sacra Scriptura proficitur. Non enim resurrectio dici potest, nisi anima ad idem corpus redeat: quia resurrectio est iterata resurrectio. Ejusdem autem est surgere, & cadere. Unde resurrectio magis respicit corpus, quod post mortem cadit, animam, quæ post mortem vivit. Et ita si non est idem corpus quod anima resumit, nec dicitur resurrectio, sed magis novi corporis assumptio.

Ad primum ergo dicendum, quod similitudo non currit per omnia, sed quantum ad aliquid. In seminatione enim grandi granum seminatum, & natum non est idem numero, nec eodem modo se habens; cum primo seminatum fuerit absque folliculis, cum quibus tamen nascitur. Corpus autem resurgens erit idem numero, sed alio modo se habens; quia fuit mortale, & surget in immortalitate.

Ad secundum dicendum, quod differentia quæ est inter animam resurgentem, & animam in hoc mundo viventem, non est secundum aliquod essenziale, sed secundum gloriam, & miseriam; quæ differentiam accidentalem faciunt. Unde non oportet quod aliud corpus numero resurgat, sed alio modo se habens, ut respondeat proportionabiliter differentia corporum differentie animarum.

Ad tertium dicendum, quod illud quod intelligitur in materia ante formam, remanet in materia post corruptionem: quia remanet posteriori, adhuc potest remanere prius. Oportet autem, ut Commentator dicit in I. Physic. (comment. lxxi.) & in Libro de substantia orbis, in materia generabilium, & corruptibilium ante formam substantialem intelligere dimensiones non terminatas, secundum quas attendatur divisio materię, ut diversis formas in diversis partibus recipere possit: unde & post separationem substantialis formæ à materia, adhuc dimensiones illæ manent eadem; & sic materia sub illis dimensionibus existens, quamcumque formam accipiat, habet majorem identitatem ad illud quod ex ea generatum.

pp 2

ad effectus.